
Britové vyvrátili pověry o školném

Britové vyvrátili pověry o školném

PRAVO

2.8.2012 Právo Strana 6 Publicistika, autor: Jiří Zlatuška

Spory mezi zastánci a odpůrci reformy vysokých škol ve stříhu, který prosazovala Nečasova, Fischerova a Topolánkova vláda, se dají popsat jako spor mezi dvěma skupinami.

V jedné jsou příznivci názoru, že české VŠ potřebují radikální reformu s výraznými tržními prvky. Druzí tvrdí, že mají vycházet z modelu vzdělání jako důležitého veřejného statku a klást důraz na veřejné VŠ v tradičním univerzitním pojetí. Důležitou složkou tržního přístupu byl požadavek zavedení školného. Povinné zpoplatnění studia vytváří tlak směřující k tichému „zrovnoprávnění“ podmínek fungování škol veřejných a soukromých.

Vytratí-li se z poslání univerzit hodnota vzdělání jako veřejného statku a zavede-li se pro všechny studenty režim, že se za vzdělání platí, protože je to především cesta k dosahování privátních výhod, může snadněji následovat další krok. Soukromým školám vznikne stejný nárok na veřejné finance jako školám veřejným, nebo se výrazně omezí veřejné výdaje na VŠ vzdělávání.

Projekt Reforma terciárního vzdělávání, z něhož si zúčastnění „experti“ odnášeli ročně až miliónové osobní příjmy (zaštitěné někdejší ministryní Miroslavou Kopicovou) a který je nyní jedním z prohřešků, za které Evropská komise zastavila proplácení operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, zdůrazňoval školné jako prvek posilující tržní mechanismy ve vysokém školství.

V čem se to projevilo? Například v tom, že součástí šetření postojů akademických pracovníků českých vysokých škol (konal se v polovině roku 2009 s cílem demonstrovat podporu reformním plánům) byla i teze „Správně nastavené školné by fungovalo jako nástroj zvyšování konkurence mezi školami“. Zavedení školného s tímto cílem bylo zahrnuto mezi hlavní změny, které by chtěli zastánci reformy uskutečnit. Průzkum zkoumal jen pocitové postoje pro a proti zmíněné tezi. Nebyl to experiment, který by ji mohl potvrdit, nebo vyvrátit. Za takový experiment je nyní možné označit chování britských vysokých škol.

Konzervativní vláda na nich zavedla zvýšené limity pro školné 9000 liber ročně s volností částku si určit. Vláda sama v roce 2010 rozptýlovala obavy, že všechny školy nasadí maximum, a tvrdila, že školné dosáhne povoleného maxima jen ve zcela výjimečných případech.

Data z letošního července však ukazují, že představa o školném jako nástroji konkurence mezi školami selhala. Z dvacítky elitních univerzit z tzv. Russel Group stanovilo plných devatenáct rovnou maximální hodnotu a ani pro akademický rok 2013/2014 ji nehodlá snižovat nebo rozlišovat. Výjimkou je London School of Economics s poplatkem 8500 liber, který se od maxima významně neliší.

Prakticky neexistující diference školného – a tedy nemožnost považovat je za prvek tržní hodnoty – panuje v celém VŠ systému. Tři čtvrtiny britských škol včetně bývalých polytechnik účtují maximální hodnotu. Žádný efekt zvýšené konkurence se prostě nedostavil.

Největší podíl na snížených hodnotách školného pro vybrané skupiny studentů má jen státní systém podpory, vynucovaný Úřadem pro spravedlivý přístup ke vzdělání. V tržní metafoře jde o pozitivní vliv státního regulátora, bez kterého by k diferenciaci školného prakticky nedocházelo.

Bez ohledu na pocity zastánců lze konstatovat, že empirické údaje „reformní“ pověru o školném jako faktoru podpory konkurence mezi školami zcela jasně vyvracejí.